

Ewa Kabza

O nieadekwatności przepisów dotyczących zarządu majątkiem dziecka w odniesieniu do kidinfluencerów uwagi kilka

A few remarks on the inadequacy of the provisions concerning the management of child's property with regard to kidinfluencers

Pojawienie się małoletnich influencerów, vlogerów, streamerów, twórców internetowych, uzyskujących za swoją działalność wysokie zarobki, uwypukliło istniejące, a niekiedy wygenerowało nowe problemy w zakresie zarządu ich majątkiem. Zasygnalizowana w tytule niniejszego opracowania „nieadekwatność” obowiązujących przepisów zostanie wykazana w trzech obszarach: sprawowanego przez dziecko zarządu swoim zarobkiem, dysponowania przez rodziców czystym dochodem z majątku dziecka oraz dokonywaniem przez rodziców czynności przekraczających zwykły zarząd majątkiem ich dziecka. Sformułowane zostaną także pewne wnioski, w tym wnioski *de lege ferenda*.

Słowa kluczowe: zarząd majątkiem dziecka, influencer, zarząd zarobkiem dziecka, czynności przekraczające zwykły zarząd majątkiem dziecka

The emergence of well-paid minor influencers, vloggers, streamers, and Internet creators has highlighted existing and sometimes generated new problems in the management of their assets. The “inadequacy” of the applicable regulations indicated in the title of this study will be demonstrated in three areas: the child's management of his or her earnings, the parents' disposal of pure income from the child's property, and the parents' activities that go beyond the ordinary management of their

child's property. Certain concluding remarks will also be formulated, including *de lege ferenda* remarks.

Key words: management of the child's assets, influencer, management of the child's earning, acts exceeding the scope of ordinary management of the child's assets

Uwagi wprowadzające

Jeszcze do niedawna praca dzieci kojarzyła się albo z zajęciami dorywczymi, słabo opłacanymi (zbieranie sezonowych owoców, wyprowadzanie w czasie urlopowym psa sąsiada), albo pracą przymusową, nierzadko ponad siły i w skandalicznych warunkach¹. Współcześnie należałoby do tego dualnego obrazu dodać trzeci wymiar – małoletnich influencerów, vlogerów, streamerów, twórców internetowych itp., których dochody niejednokrotnie przekraczają te osiągnięte przez osoby dorosłe². Ich pojawienie się uwypukliło istniejące, a niekiedy wygenerowało nowe problemy w zakresie zarządu majątkiem dziecka. Zasygnalizowana w tytule niniejszego opracowania „nieadekwatność” obowiązujących przepisów zostanie wykazana w trzech obszarach: sprawowanego przez dziecko zarządu swoim zarobkiem, dysponowania przez rodziców czystym dochodem z majątku dziecka oraz dokonywaniem przez rodziców czynności przekraczających zwykły zarząd majątkiem ich dziecka.

Zanim wspomniane trzy obszary problemowe zostaną scharakteryzowane, konieczne jest przypomnienie dwóch podstawowych kwestii.

¹ ONZ szacuje, że w 2020 r. na świecie do pracy zmuszanych było ponad 160 mln dzieci, z czego 79 mln wykonywało prace niebezpieczne: <https://violenceagainstchildren.un.org/content/child-labour> [dostęp: 30.06.2024].

² W 2023 r. czwartym najlepiej zarabiającym youtuberem na świecie był zaledwie 12-letni Ryan Kaji. Profil @RyansWorld na YouTube liczy 37,2 mln subskrybentów; zamieszczono na nim 2,8 tys. filmów. Jego zarobki szacuje się na kwotę \$35 mln. Najlepiej zarabiającym youtuberem w ogóle jest Mr. Beast (Jimmy Donaldson), którego zarobki wyniosły w 2023 r. w przybliżeniu \$82 mln. L. Ceci, *Highest-earning YouTube stars*, 22.05.2024, <https://www.statista.com/statistics/373772/youtubers-monetization-earnings-celebrity/> [dostęp: 30.06.2024]. Ryan Kaji został też sklasyfikowany jako jeden z Top Creators 2023 wg Forbes'a (<https://www.forbes.com/sites/stevenbertoni/2023/09/26/top-creators-2023/> [dostęp: 30.06.2024]).

Po pierwsze, piecza nad majątkiem (zarząd majątkiem)³ dziecka stanowi – obok pieczy nad osobą dziecka i jego reprezentacji – jeden z atrybutów władzy rodzicielskiej (art. 95 § 1 k.r.o.⁴). Zarząd obejmuje dokonywanie przez rodziców czynności faktycznych, prawnych i procesowych, które dotyczą składników majątku dziecka lub mogą mieć wpływ na jego sytuację majątkową (prawa i obowiązki dziecka o charakterze majątkowym, stan majątku)⁵. Zarząd obejmuje zarówno aktywa, jak i pasywa⁶. *De lege lata* więc, inaczej niż pod rządami dekretu Prawo rodzinne z 1946 r.⁷, rodzice jedynie administrują majątkiem, zaś jego substancja, jak i pożytki, należą do dziecka⁸.

Po drugie to, że różne są źródła majątku dziecka (np. spadek, praca zarobkowa, darowizna, przedmioty oddane do swobodnego użytku) i reguły sprawowania zarządu tym majątkiem (dla przykładu chociażby: zarząd sprawowany przez rodziców, kuratora, dziecko) nie oznacza, że istnieje kilka niezależnych od siebie majątków. Trzeba mówić raczej o kilku „masach” majątkowych, poddanych różnym reżimom zarządu, w obrębie jednego majątku dziecka.

Zarząd zarobkiem dziecka

Na zasadzie wyjątku ustawodawca dopuszcza, aby zarząd majątkiem *in genere* lub poszczególnymi jego elementami był sprawowany przez osoby

³ Przyjmuję, że „piecza” i „zarząd”, ze względów interpretacyjnych, powinny być traktowane jako pojęcia bliskoznaczne (tak m.in. K. Jagielski, *Krytycznie o ujęciu władzy rodzicielskiej w projekcie kodeksu cywilnego*, „Nowe Prawo” 1960, nr 11, s. 122; J. Ignatowicz [w:] *System prawa rodzinnego i opiekuńczego*, J.S. Piątkowski (red.), Ossolineum 1985, s. 190; J. Słyk [w:] G. Jędrejek (red.), *Meritum. Prawo rodzinne*, Warszawa 2015, s. 603). J. Strzebinczyk stwierdza natomiast, że zarząd stanowi jedną (choć nie jedyną) z możliwych form sprawowania pieczy nad majątkiem małoletniego (J. Strzebinczyk [w:] T. Smoczyński (red.), *System Prawa Prywatnego. Prawo rodzinne i opiekuńcze, Tom 12*, Warszawa 2011, s. 284).

⁴ Ustawa z dnia 25.02.1964 r. Kodeks rodzinny i opiekuńczy, t.j. Dz.U. z 2023 r. poz. 2809 ze zm.

⁵ J. Słyk, art. 101 [w:] M. Domański, J. Słyk (red.), *Kodeks rodzinny i opiekuńczy. Komentarz*, Legalis 2024, wyd. 11; K. Gołębiowski, *Uwagi dotyczące zarządu majątkiem dziecka pozostającego pod władzą rodzicielską* [w:] J. Jezioro, K. Zagrobelny (red.), *Wybrane zagadnienia polskiego prawa prywatnego. Księga pamiątkowa ku czci Doktora Józefa Kremisa i Doktora Jerzego Strzebinczyka*, Wrocław 2019, s. 58; T. Sokołowski [w:] H. Dolecki, T. Sokołowski (red.), *Kodeks rodzinny i opiekuńczy. Komentarz*, Warszawa 2013, s. 697.

⁶ Tak np. S. Grzybowski [w:] S. Grzybowski (red.), *System prawa cywilnego, tom 1, Część ogólna*, Ossolineum 1985, s. 466; J. Strzebinczyk [w:] *System Prawa Prywatnego...*, dz. cyt., s. 284.

⁷ Dekret z dnia 22.01.1946 r. Prawo rodzinne, Dz.U. z 1946 r. Nr 6, poz. 52.

⁸ Zgodnie z art. 31 dekretu Prawo rodzinne z 1946 r., rodzice mieli prawo pobierania pożytków z majątku dziecka w czasie wykonywania władzy rodzicielskiej (§ 1). Czysty dochód z majątku miał być przede wszystkim przeznaczony na utrzymanie i wychowanie dziecka i jego rodzeństwa, którego utrzymanie jest obowiązkiem rodziców (§ 2). Reszta dochodów przypadała rodzicom w stosunku, w jakim każde z nich ma ponosić ciężary utrzymania rodziny (§ 3).

inne aniżeli rodzice, którym przysługuje władza rodzicielska. Z punktu widzenia tematu niniejszego opracowania kluczowe znaczenie ma art. 21 k.c.⁹ oraz art. 101 § 2 k.r.o. wyłączający sprawowanie przez rodziców zarządu zarobkiem dziecka ograniczonego w zdolności do czynności prawnych, chyba że sąd opiekuńczy z ważnych powodów postanowił inaczej¹⁰.

Osoba mająca ograniczoną zdolność do czynności prawnych uzyskuje „pełne władztwo” w zakresie rozporządzania uzyskanym zarobkiem¹¹; uczestniczy w obrocie cywilnoprawnym na takich zasadach, jak osoba posiadająca pełną zdolność do czynności prawnych¹². Przy czym dziecko może swobodnie zarządzać jedynie kapitałem. Zaś odsetki czy inne korzyści (jako dochód z majątku dziecka) mają być wykorzystywane na cele wskazane w art. 103 k.r.o., o czym w dalszej części. *Ergo* zarządzają nimi rodzice dziecka.

Sporne jest, czy dziecko ma pełną swobodę dysponowania przedmiotami majątkowymi nabytymi w zamian za zarobek, czy też nie. Można wyróżnić trzy stanowiska. Zgodnie z pierwszym z nich, osoba ograniczona w zdolności do czynności prawnych może rozporządzać przedmiotami nabytymi za zarobek¹³. Brak takiej swobody pozbawiłby przepis art. 101 § 3 k.r.o. w zw. z art. 21 k.c. istotnego uzasadnienia¹⁴. Skoro ustawodawca uznał, że dziecko jest na tyle dojrzałe, że może samodzielnie dysponować zarobionymi pieniędzmi, czy też innymi przedmiotami przekazanymi mu jako ekwiwalent zarobku (np. ubrania w zamian za oznaczenie ich marki w mediach społecznościowych), dokonywać zarówno czynności

⁹ Ustawa z dnia 23.04.1964 r. Kodeks cywilny, t.j. Dz.U. z 2023 r. poz. 1610 ze zm.

¹⁰ Poza tym: przedmioty oddane do swobodnego użytku ograniczonemu w zdolności do czynności prawnych dziecku przez przedstawiciela ustawowego; przedmioty przypadające dziecku z tytułu darowizny lub testamentu jeśli taka była wola darczyńcy lub spadkodawcy (art. 102 k.r.o.). Natomiast zgodnie z art. 109 § 3 k.r.o., sąd opiekuńczy może także powierzyć zarząd majątkiem małoletniego ustanowionemu w tym celu kuratorowi. Z kolei z art. 17 k.c. wynika, przy zastosowaniu rozumowania *a contrario*, że dziecko mające ograniczoną zdolność do czynności prawnych może samodzielnie, bez konieczności uzyskiwania zgody przedstawiciela ustawowego, dokonywać czynności zarządu swoim majątkiem innych aniżeli zobowiązujące oraz rozporządzające.

¹¹ J. Regan, art. 21 [w:] M. Załucki (red.), *Kodeks cywilny. Komentarz. Wyd. 3*, Warszawa 2023, nb 1, Legalis.

¹² A. Herbet, art. 21 [w:] P. Machnikowski (red.), *Zobowiązania. Przepisy ogólne i powiązane przepisy Księgi I KC. Tom I. Komentarz*, Warszawa 2022.

¹³ J. Stryk, art. 101 [w:] *Kodeks rodzinny i opiekuńczy...*, dz. cyt.; A. Lutkiewicz-Rucińska, art. 21 [w:] M. Balwicka-Szczyrba, A. Sylwestrzak (red.), *Kodeks cywilny. Komentarz aktualizowany*, Lex/el. 2024; M. Serwach, art. 21 [w:] P. Książak, M. Pyziak-Szafnicka (red.), *Kodeks cywilny. Komentarz. Część ogólna, wyd. II*, Lex 2014; K. Piasecki, *Kodeks cywilny. Księga pierwsza. Część ogólna. Komentarz*, Zakamycze 2003, art. 21, nt 6; S. Dmowski, R. Trzaskowski, art. 21 [w:] J. Gudowski (red.), *Kodeks cywilny. Komentarz. Księga pierwsza. Część Ogólna*, Warszawa 2014, nt 3, Lex.

¹⁴ M. Watrakiewicz, *Wiek a zdolność do czynności prawnych*, „Kwartalnik Prawa Prywatnego” 2003, z. 3, s. 522.

zwykłego zarządu, jak i przekraczających zwykły zarząd, to pozbawione logiki byłoby odmawianie mu takiego prawa w odniesieniu do surogatów (jak również surogatów surogatów). Pojawić się może jedynie trudność – znana doktrynie i orzecznictwu m.in. z art. 33 pkt 10 k.r.o. – z wykazaniem, że rzeczywiście dany przedmiot został nabyty za zarobek dziecka a nie z innych środków.

Zwolennicy drugiej opcji twierdzą, że przedmioty takie powinny być traktowane w sposób analogiczny do przedmiotów oddanych do swobodnego użytku (zgodnie z zasadą *ubi eadem legis ratio ibi eadem legis dispositio*; art. 22 k.c.)¹⁵. Tym samym dziecko miałoby swobodę dokonywania jedynie tych czynności w odniesieniu do przedmiotów majątkowych nabytych w zamian za zarobek, do których nie jest wymagane zezwolenie sądu opiekuńczego. *Ergo* do czynności zwykłego zarządu. Uznać należy, że pogląd ten nie znajduje żadnego oparcia w aktualnie obowiązujących przepisach.

Trzecia z kolei grupa utrzymuje, że rozporządzenie zarobkiem nie obejmuje rozporządzenia przedmiotami uzyskanymi w zamian za zarobek. Przepis art. 101 § 3 k.r.o. w zw. z art. 21 k.c. ma charakter wyjątkowy i nie może podlegać wykładni rozszerzającej. Skoro ustawodawca nie wspomina o surogatach zarobku, to w odniesieniu do nich zastosowanie znajduje zasada ogólna wyrażona w art. 17 lub art. 22 k.c.¹⁶ a zarząd takim przedmiotem – jako składnikiem majątku dziecka – sprawować będą co do zasady rodzice, chyba że oddali go dziecku do swobodnego użytku. Utrzymują oni ponadto, że brak w art. 21 k.c. umocowania do wykreowania dwóch odrębnych mas majątkowych: jednej, która podlegałaby ogólnym zasadom zarządu (art. 17–19 k.c.) i drugiej, która miałaby powstawać wskutek uzyskiwania zarobku przez osobę ograniczoną w zdolności do czynności prawnych, podlegać wyłącznej kompetencji

¹⁵ M. Pilich, art. 21 [w:] *Kodeks cywilny. Komentarz. Tom I. Część ogólna, cz. 1 (art. 1–55(4))*, J. Gudowski (red.), Warszawa 2021, pkt 3, Lex. Nieco niejasny jest pogląd prof. T. Sokołowskiego, który twierdzi, że nabyty za zarobione środki przedmiot uzyska taki status jak przedmioty oddane tej osobie do swobodnego użytku z możliwością pełnego nim rozporządzania; T. Sokołowski, art. 21 [w:] A. Kidyba (red.), *Kodeks cywilny. Komentarz. Tom I. Część ogólna, wyd. II*, Warszawa 2012, Lex, pkt 13.

¹⁶ P. Księżak, art. 21 [w:] K. Osajda (red. serii), W. Borysiak (red. tomu), *Kodeks cywilny. Komentarz. Wyd. 32*, Warszawa 2024, nb 4; Legalis; R. Strugała, art. 21 [w:] E. Gniewek, P. Machnikowski (red.), *Kodeks cywilny. Komentarz. Wyd. 11*, Warszawa 2023, nb 1, Legalis; S. Grzybowski, *dz. cyt.*, s. 347; M. Pazdan [w:] M. Safjan (red.), *System prawa prywatnego. Tom 1 Prawo cywilne – część ogólna*, Warszawa 2012, rozdz. XIV, nb 77; A. Wolter, J. Ignatowicz, K. Stefaniuk, *Prawo cywilne. Zarys części ogólnej*, Warszawa 2020, s. 209. Obydwie wersje projektu Księgi I KC przygotowane przez KKPC (art. 17 § 1 zd. 1 *in fine* projektu z 2008 r., art. 13 pkt 3 projektu z 2015 r.) wprost przyznają osobom o ograniczonej zdolności do czynności prawnych możliwość rozporządzania przedmiotami majątkowymi nabytymi w zamian za zarobek.

tej osoby i obejmować zgodnie z zasadą surogacji składniki majątkowe nabywane w zamian¹⁷. Opowiedzenie się za tym poglądem prowadziłoby do zaskakujących rezultatów. Jeżeli nieubezweźnowolniony 13-letni influencer za zarobione pieniądze samodzielnie nabyłby nieruchomości, zarządzaliby nią jego rodzice, zaś do dokonania większych inwestycji czy też zbycia teje nieruchomości niezbędne byłoby – jako do czynności przekraczającej zwykły zarząd majątkiem dziecka – zezwolenie sądu opiekuńczego. Poza tym, nawet przy założeniu słuszności tezy, że surogaty zarobku podlegają zarządowi rodziców, należy zaakceptować istnienie w majątku dziecka co najmniej dwóch mas majątkowych – zarobku, nad którym zarząd sprawuje dziecko, oraz pozostałej części majątku, którą administrują rodzice.

Nie jest także jasne w doktrynie to, czy kompetencja małoletniego, który ukończył lat 13, do rozporządzania zarobkiem uprawnia go do otwarcia rachunku bankowego, na którym byłyby lokowane te środki oraz dokonywania wpłat środków pieniężnych uzyskanych z tego tytułu. Wykładnia art. 101 § 3 k.r.o. w zw. z art. 21 k.c. w zw. z art. 58 PBank¹⁸, zgodnie z którym małoletni posiadacz rachunku oszczędnościowego, rachunku oszczędnościowo-rozliczeniowego lub rachunku terminowej lokaty oszczędnościowej może po ukończeniu trzynastu lat swobodnie dysponować środkami pieniężnymi zgromadzonymi na tych rachunkach, o ile nie sprzeciwi się temu na piśmie jego przedstawiciel ustawowy, nie pozwala na sformułowanie jednoznacznej odpowiedzi.

Co do kwestii zawarcia umowy rachunku bankowego na potrzeby deponowania na nim własnego zarobku zarysowały się dwa przeciwstawne stanowiska. Jedni opowiadają się za szeroką wykładnią wyrażenia „rozporządzać” i objęcia nim kompetencji do samodzielnego zawarcia umowy rachunku bankowego, na którym gromadzony byłby zarobek¹⁹. Inni z kolei utożsamiają „rozporządzanie zarobkiem” wyłącznie z czynnościami rozporządzającymi. A skoro zawarcie umowy rachunku bankowego *per se* taką czynnością nie jest, małoletni nie może jej bez zgody przedstawiciela

¹⁷ A. Herbet, dz. cyt. i cyt. tam literatura.

¹⁸ Ustawa z dnia 29.08.1997 r. Prawo bankowe, t.j. Dz.U. z 2023 r. poz. 2488 ze zm.

¹⁹ D. Rogoń, *Rachunek bankowy małoletniego*, „Prawo bankowe” 2002, nr 10, Lex; R. Gołąb, *Zakres swobody przyznanej małoletniemu w ramach umowy rachunku bankowego*, „Acta Universitatis Wratislaviensis. Prawo CCCVIII” 2009, nr 3161, s. 170.

ustawowego dokonać²⁰. Natomiast na ogół przyjmuje się, że na już istniejący rachunek bankowy małoletni po ukończeniu 13. roku życia może samodzielnie zarobione pieniądze wpłacić²¹. Nie dotyczy to rzecz jasna innych środków (np. darowizn)²².

Wydaje się, że pozostawienie w gestii rodziców zarobkującego dziecka decyzji co do otwarcia rachunku bankowego i tego, czy dziecko ma realizować płatności gotówkowo czy bezgotówkowo nie jest uzasadnione. Zwolennicy zaś restrykcyjnej wykładni pojęcia „rozporządzenie” mogliby na otwarcie rachunku spojrzeć nie przez pryzmat celu (bo przecież zawarcie umowy rachunku bankowego *per se* nim nie jest) lecz środka do realizacji celu jakim jest m.in. rozporządzenie w bezpieczniejszy i łatwiejszy bo bezgotówkowy sposób; oszczędzanie itp.

Przyznanie w art. 58 PBank małoletniemu, który ukończył 13 lat, prawa do dysponowania środkami pieniężnymi znajdującymi się na jego rachunku jest równoznaczne z przyznaniem mu pełnej zdolności do czynności prawnych w omawianym zakresie²³, która ograniczona być może pisemnym sprzeciwem przedstawiciela ustawowego. Sprzeciw nie może jednak dotyczyć dyspozycji obejmujących zarobek dziecka²⁴. Ograniczenie bowiem prawa dziecka do swobodnego dysponowania zarobkiem może być jedynie konsekwencją wydanego przez sąd opiekuńczy orzeczenia po zaistnieniu ważnych powodów (art. 21 k.c. *in fine*).

Problematyczna będzie sytuacja, w której na jednym rachunku bankowym małoletniego ulokowane zostaną nie tylko zarobki dziecka, ale również np. środki pieniężne otrzymane w drodze darowizny, którymi zarządzają rodzice²⁵. Wówczas dla ustalenia ważności/skuteczności czynności małoletniego konieczne będzie zidentyfikowanie konkretnych środków finansowych, z których nastąpiło nabycie. Tylko w zakresie dysponowania zarobkiem dziecko będzie traktowane tak, jak osoba mająca

²⁰ R. Mianowana-Kubiak, *Małoletni jako strona w umowie rachunku wspólnego – rozważania na tle ustaw: Kodeks cywilny, Kodeks rodzinny i opiekuńczy oraz Prawo bankowe*, „Monitor Prawa Bankowego” 2014, nr 5, Lex.

²¹ D. Rogoń, art. 58 [w:] F. Zoll (red.), *Prawo bankowe. Komentarz, Tom I i II*, Zakamycze 2005, Lex; R. Mianowana-Kubiak, *dz. cyt.*; L. Kociucki, art. 58 [w:] *Prawo bankowe. Komentarz do przepisów cywilnoprawnych*, B. Bajor i in., Warszawa 2020, Lex; W. Pyziół, art. 58 [w:] E. Fojcik-Mastalska (red.), *Prawo bankowe. Komentarz, wyd. V*, Warszawa 2007, Lex.

²² W. Pyziół, *dz. cyt.*

²³ *Ibidem*.

²⁴ R. Mianowana-Kubiak, *dz. cyt.*; P. Bodył-Szymala, *Małoletni posiadaczem rachunku bankowego, cz. II*, „Prawo Bankowe” 2005, nr 1, Lex.

²⁵ Pomijam celowo jeszcze bardziej złożony problem, kiedy to środki dziecka (zarobek, darowizna) są ulokowane na rachunku bankowym rodzica.

pełną zdolność do czynności prawnych. W przypadku rozporządzania innymi środkami w granicach zwykłego zarządu, dwustronna czynność będzie bezskuteczna do czasu jej potwierdzenia przez przedstawiciela ustawowego, względnie dziecko po dojściu do pełnoletności a jednostronna *ab initio* nieważna (art. 17–19 k.c.). W razie korzystania ze środków innych aniżeli zarobek przy dokonywaniu czynności przekraczających zwykły zarząd majątkiem, będzie ona bezwzględnie nieważna z uwagi na brak uprzedniego zezwolenia sądu opiekuńczego (np.. 101 § 3 k.r.o.)²⁶. Co więcej, granice dopuszczalnych dyspozycji w dwóch ostatnich sytuacjach wyznacza również pisemny sprzeciw przedstawiciela ustawowego.

W praktyce dop.d np. na okoliczność uiszczenia ceny zakupu z zarobionych środków a nie odziedziczonych czy darowanych, chociaż może stanowić *probatio diabolica*, to jednak będzie niezbędny dla ustalenia skuteczności/ważności takiej czynności prawnej. Ustawodawca ani judykatura, inaczej niż w przypadku małżeńskiego ustroju wspólności majątkowej²⁷, nie ułatwia zadania, formułując np. domniemanie przemawiające na korzyść uiszczenia ceny z zarobionych przez dziecko pieniędzy.

Możliwość dysponowania zarobkiem przez małoletniego ograniczona jest do czynności *inter vivos*. Dziecko nie ma prawa ani sporządzić testamentu (art. 944 § 1 k.c.), ani dokonać dyspozycji wkładem na wypadek śmierci (art. 56 PBank)²⁸. W konsekwencji po dziecku zawsze dochodzą do dziedziczenia jego spadkobiercy ustawowi. W doktrynie²⁹ postuluje się przywrócenie rozwiązania z art. 75 dekretu Prawo spadkowe z 1946 r.³⁰, w którym zdolność testowania przyznano każdej osobie fizycznej, która ukończyła lat 16 i nie jest ubezwłasnowolniona całkowicie. Warto zauważyć, że liczni ustawodawcy europejscy, dostrzegając chociażby coraz

²⁶ Oczywiście chodzi o ważność/skuteczność czynności w stosunkach zewnętrznych – pomiędzy klientem banku a osobą trzecią. W odniesieniu do stosunków wewnętrznych (na linii klient banku-bank), bank ma obowiązek realizować wszystkie czynności małoletniego, o ile przedstawiciel ustawowy nie wyrazi sprzeciwu. Swoboda „dysponowania”, przyznana małoletniemu w art. 58 PBank, nie rozciąga się bowiem na stosunki zewnętrzne i nie uchyla w tym zakresie systemu kontroli przedstawicieli ustawowych z kodeksu cywilnego.

²⁷ Zob. np. wyrok SN z dnia 11.09.1998 r., I CKN 830/97, Legalis nr 208574; wyrok SN z dnia 9.01.2001 r., II CKN 1194/00, Legalis nr 49394; postanowienie SN z dnia 17.10.2003 r., IV CK 283/02, Legalis nr 62347.

²⁸ Tak J. S. Piątkowski, *Z problematyki umów na rzecz osoby trzeciej na wypadek śmierci (art. 37 Prawa bankowego)* [w:] J. Bleszyński, J. Rajska (red.), *Rozprawy z prawa cywilnego. Księga pamiątkowa ku czci Witolda Czachórskiego*, Warszawa 1985, s. 42–43; R. Wiśniewski, *Charakter dyspozycji wkładem oszczędnościowym w myśl art. 37 prawa bankowego*, „Nowe Prawo” 1983, nr 7–8, s. 67–68. Odmienne, m.zd. nietrafnie, P. Bodył-Szymała, *dz. cyt.*, s. 74; P. Głuchowski, *Umowa rachunku w spółdzielczej kasie oszczędnościowo-kredytowej*, Warszawa 2009, Lex.

²⁹ M. Rzewuski, *Zdolność testowania – uwagi de lege lata i de lege ferenda*, „Przegląd Sądowy” 2012, nr 6, s. 96.

³⁰ Dekret z dnia 8.10.1946 r. Prawo spadkowe, Dz.U. 1946 Nr 60, poz. 328.

częstsze przypadki posiadania przez dzieci znacznego kapitału, ich szybsze dojrzewanie, osłabienie więzi rodzinnych, umożliwiają osobom małoletnim sporządzenie testamentu (tak np. w prawie francuskim, hiszpańskim, austriackim, greckim, holenderskim, belgijskim, fińskim, szwedzkim, rosyjskim). Ochrona małoletnich mogłaby przejawiać się np. w wymogu sporządzenia testamentu przez dziecko w formie aktu notarialnego.

Małoletni może, dysponując własnym zarobkiem, dokonywać samodzielnie zarówno czynności zwykłego zarządu, jak i przekraczających zwykły zarząd, bez konieczności uzyskiwania zgody rodziców czy zezwolenia sądu opiekuńczego. *Ergo*, brak ze strony sądu oraz rodziców kontroli nad zgodnością dokonywanych przez dziecko czynności z jego dobrem. Szczególnego znaczenia zatem nabiera to, w jaki sposób można chronić małoletniego przed pochopnymi i ryzykownymi decyzjami.

Po pierwsze, zgodnie z zasadą, że lepiej zapobiegać aniżeli leczyć, warto odwołać się do reguł rządzących relacjami między rodzicami a dziećmi. Władza rodzicielska ma być wykonywana w sposób zgodny z dobrem dziecka i interesem społecznym (art. 95 § 3 k.r.o.). Dziecko winne jest posłuszeństwo względem rodziców (art. 95 § 2 k.r.o.) oraz powinno wysłuchać opinii i zaleceń rodziców formułowanych dla jego dobra w sprawach, w których może samodzielnie podejmować decyzje i składać oświadczenia woli (tzw. zasada racjonalnego partnerstwa; art. 95 § 2 k.r.o.). Na rodzicach spoczywa więc m.in. obowiązek wpojenia dziecku właściwych postaw i odpowiedzialnych zachowań w odniesieniu do dysponowania środkami finansowymi, udzielania rad dotyczących np. gospodarowania uzyskanym zarobkiem czy nawet skierowanie dziecka do podmiotów profesjonalnie zajmujących się doradztwem finansowym. Dla porządku tylko należy zasygnalizować, że koszty takiej porady nie obciążają rodziców, lecz powinny być uiszczone ze środków finansowych dziecka (*arg. ex art. 103 k.r.o.*).

Po drugie, sąd, działając z urzędu lub na wniosek, może ograniczyć lub wyłączyć samodzielny zarząd dziecka nad jego zarobkiem, jeżeli zachodzą ku temu ważne powody (art. 21 k.c. *in fine*). Takim ważnym powodem może być np. trwonienie majątku, przeznaczanie go na używki czy inne szkodliwe aktywności. Interwencja sądu może nastąpić zarówno *ex post*, jak i *ex ante*³¹.

³¹ M. Pilich, *dz. cyt.*, pkt 5, Lex; M. Serwach, *dz. cyt.*; T. Sokołowski, art. 21 [w:] *Kodeks cywilny...*, dz. cyt.

Po trzecie, niewykluczone jest sięgnięcie do przepisów ogólnych prawa cywilnego – m.in. tych dotyczących wyzysku (art. 388 k.c.), wad oświadczenia woli (art. 82–88 k.c.), sprzeczności czynności prawnych z zasadami współżycia społecznego (art. 58 § 2 k.c), dążąc do podważenia skuteczności czy też ustalenia nieważności czynności zarządu zarobkiem dokonanej przez dziecko.

Po czwarte, zasugerowano w literaturze potrzebę limitowania w pewnych przypadkach swobody w dysponowaniu zarobkiem. „Trudno bowiem przyjąć, aby osoby niemające pełnej zdolności do czynności prawnej w sposób całkowicie samodzielny dysponowały swoim majątkiem, bez pomocy i zgody przedstawiciela ustawowego” zwłaszcza jeśli wykonują pracę przynoszącą wysoki dochód³². Pierwotną funkcją art. 21 k.c. było umożliwienie osobie ograniczonej w zdolności do czynności prawnych zaspokajania jej potrzeb życiowych (zazwyczaj konsumpcyjnych) poprzez dysponowanie środkami stanowiącymi uzyskany przez nią zarobek³³. Dodać należy, że do niedawna co do zasady niewielki.

„Fundusz celowy” w ramach majątku dziecka

Ustawodawca w art. 103 k.r.o. „wydziela” z majątku dziecka swoisty „fundusz celowy”, który obejmuje dochód netto (*verba legis*: czysty dochód) z majątku dziecka oraz określa jego przeznaczenie. W pierwszej kolejności środki te powinny być obracane na utrzymanie i wychowanie dziecka oraz jego rodzeństwa (biologicznego, przyrodniego, przysposobionego w sposób zupełny i całkowity), które wychowuje się razem z nim, nadwyżka zaś na inne uzasadnione potrzeby rodziny. Przy czym trzeba brać pod uwagę zarówno potrzeby wspólne, jak i indywidualne poszczególnych członków rodziny rozumianej szeroko, socjologicznie³⁴. Takie rozwiązanie ma urzeczywistnić prawo dzieci do równej stopy życiowej bez względu na ich własny stan majątkowy oraz kształtować solidaryzm rodzinny, współodpowiedzialność poszczególnych członków rodziny³⁵,

³² S. Kalus, art. 21 [w:] M. Fras, M. Habdas (red.), *Kodeks cywilny. Komentarz. Tom I. Część ogólna (art. 1–125)*, Warszawa 2018, Lex.

³³ A. Herbet, *dz. cyt.* i cyt. tam literatura

³⁴ Szerzej na ten temat A. Sylwestrzak, *Zarząd dochodami z majątku dziecka*, „Ruch Prawniczy, Ekonomiczny i Socjologiczny” 2018, z. 4, s. 176–177 i cyt. tam literatura.

³⁵ M. Nazar [w:] J. Ignatowicz, M. Nazar, *Prawo rodzinne*, Warszawa 2016, s. 523; J. Strzebinczyk, *Prawo rodzinne*, Warszawa 2016, s. 286.

sprzyjać kształtowaniu się poczucia wspólności losów i wzmacniać pozytywne relacje w rodzinie³⁶.

Dysponowanie przez rodziców czystym dochodem z majątku dziecka jest niezależne tak od wieku dziecka, jak i od tego, jaki element jego majątku (np. zarobek, spadek, darowizna) dochód generuje, jaka jest sytuacja majątkowa rodzin itp. Co więcej, jest traktowane jako obowiązek rodziców i przejaw wykonywania zarządu majątkiem dziecka z należytą starannością³⁷. Słusznie postuluje się jednak zmianę kategorii powinności rodziców na kategorię uprawnienia³⁸. Wydaje się, że to do rodziców powinna należeć decyzja, czy chcą i w jakim stopniu chcą „zwoľnić się” z obowiązku alimentacji dzieci i uczestniczenia w zaspokajaniu potrzeb rodziny z własnych środków, wykorzystując w tym celu dochody z majątku dziecka.

Ustawodawca wyłącza prawo dziecka do żądania od rodziców złożenia rachunku z zarządu dochodami z majątku, które powinny ulec zużyciu według zasad wskazanych w art. 103 k.r.o. (art. 105 zd. 3 k.r.o.). Brak obowiązku rozliczenia się przez rodziców z pobranych dochodów nie oznacza, że postępowanie rodziców nie podlega jakiegokolwiek kontroli. Sądzić można, że ustawodawca za adekwatną ochronę interesów dziecka uważa możliwość podjęcia przez sąd (na wniosek lub z urzędu) interwencji w zakresie władzy rodzicielskiej³⁹. W szczególności sąd może powierzyć wykonywanie zarządu majątkiem dziecka ustanowionemu w tym celu kuratorowi (art. 109 § 3 k.r.o.); określić, jakie czynności – poza tymi, które przekraczają zwykły zarząd majątkiem dziecka – nie mogą być przez rodziców dokonywane bez zezwolenia sądu (art. 109 § 2 pkt 2 k.r.o.); nakazać rodzicom sporządzenie inwentarza majątku dziecka i przedstawienia go sądowi (art. 104 § 1 k.r.o.). W skrajnych przypadkach może dojść także do pozbawienia władzy rodzicielskiej (art. 111 k.r.o.). Nadto, dziecko może wystąpić z roszczeniem odszkodowawczym, realizowanym w reżimie kontraktowym⁴⁰, z tytułu szkody, jaką poniosło w wyniku działań rodziców związanych z wykonywanym przez nich zarządem jego majątkiem zarówno wtedy, gdy pozostaje pod władzą

³⁶ A. Sylwestrzak, *dz. cyt.*, s. 174–175.

³⁷ T. Smyczyński, *Obowiązek alimentacyjny rodziców względem dziecka a polityka socjalna państwa*, Wrocław 1978, s. 64.

³⁸ A. Sylwestrzak, *dz. cyt.*, s. 182.

³⁹ B. Dobrzański, art. 59 [w:] M. Grudziński, J. Ignatowicz (red.), *Kodeks rodzinny. Komentarz*, Warszawa 1959, s. 556.

⁴⁰ J. Ignatowicz, *dz. cyt.*, s. 847; J. Słyk, art. 101 [w:] *Kodeks rodzinny i opiekuńczy...*, *dz. cyt.*

rodzicielską (w takim przypadku będzie reprezentowane przez kuratora), jak i po wygaśnięciu tejże władzy. Zgodnie z np. 121 pkt 1 k.c. bieg przedawnienia roszczeń dzieci przeciwko rodzicom podlega zawieszeniu przez czas trwania władzy rodzicielskiej. W sytuacji, w której dochody z majątku dziecka są niebagatelne, uzasadnione jest baczenie, czy w obliczu jednak do pewnego stopnia osłabionej kontroli nad sposobem zarządzania dochodami z majątku dziecka nie dochodzi np. do zaspokajania potrzeb zbyt wysokich rodziców (np. operacji plastycznych).

Jeżeli majątek dziecka generuje znaczne dochody, to warto zwrócić uwagę w sposób szczególny jeszcze na trzy inne kwestie. A mianowicie na sytuację rodzeństwa zarobkującego dziecka oraz zakres usprawiedliwionych potrzeb rodziny i osobę, do której należą przedmioty nabywane przez rodziców z „funduszu celowego”. Nie jest bowiem tak, że przedmioty te zawsze mają charakter konsumpcyjny, ulegają szybkiej amortyzacji i problem ich przynależności do określonego majątku ma marginalne znaczenie.

Sprawą niebudzącą większych wątpliwości jest to, że potrzeby zbyt wysokie nie mogą być kwalifikowane jako uzasadnione⁴¹. Natomiast za inne uzasadnione potrzeby rodziny można już uznać m.in. pokrycie kosztów utrzymania i wychowania rodzeństwa dziecka posiadającego majątek, które przebywa u drugiego rodzica czy w placówce⁴²; rodzeństwa wyłącznie socjologicznego⁴³. Konsekwencje takiej wykładni oraz tego, że ustawodawca nakazuje na równi z potrzebami zarobkującego dziecka, zaspokajać potrzeby jego rodzeństwa, które wspólnie z nim się wychowuje, mogą wydawać się nieco niesprawiedliwe⁴⁴. Otóż małoletnie dziecko, które ma dochody z własnego majątku, jest zobowiązane do „alimentowania” rodzeństwa, nawet wtedy, gdy nie pozostaje w niedostatku i bez względu na sytuację majątkową rodziców. Zaś po dojściu zarobkującego dziecka do pełnoletności (kiedy to rodzice tracą prawo zarządu dochodami z zarobku dziecka) nie dość, że rodzeństwo (nawet jeżeli wspólnie zamieszkuje) może żądać alimentów od brata czy siostry dopiero wtedy, gdy nie ma zobowiązanych w bliższej kolejności (a więc małżonka, zstępnych, wstępnych) lub nie są oni w stanie uczynić zadość swemu obowiązkowi (art. 129, 130, 132 k.r.o.), znajdują się w niedostatku

⁴¹ A. Sylwestrzak, *dz. cyt.*, s. 176.

⁴² B. Dobrzański, *dz. cyt.*, s. 555; B. Walaszek, *Zarys prawa rodzinnego i opiekuńczego*, Warszawa 1971, s. 177.

⁴³ Szerzej na temat sytuacji rodzeństwa A. Sylwestrzak, *dz. cyt.*, s. 175–176.

⁴⁴ Zastrzeżenia formułuje także A. Sylwestrzak, *dz. cyt.*, s. 180 i nast.

(art. 133 § 2 k.r.o.) a wypłata świadczeń przez brata czy siostrę nie będzie połączona z nadmiernym uszczerbkiem dla niego lub dla jego najbliższej rodziny (art. 134 k.r.o.).

Co więcej, w przypadku dziecka, którego dochody z własnego majątku wystarczają na pokrycie kosztów jego utrzymania i wychowania ustawodawca jasno zastrzega zwolnienie rodziców z tej powinności w takim zakresie, w jakim potrzeby dziecka zostają zaspokojone z dochodów z jego majątku (art. 133 § 1 k.r.o.). Brak natomiast wyraźnego przesądzenia, jaki wpływ na obowiązek alimentacyjny rodziców ma fakt zaspokojenia potrzeb dziecka z dochodów generowanych przez majątek jego brata czy siostry na podstawie art. 103 k.r.o. Uwzględniając więc treść art. 103 k.r.o, można zaproponować następujące brzmienie art. 133 § 1 k.r.o.: Rodzice obowiązani są do świadczeń alimentacyjnych względem dziecka, które nie jest jeszcze w stanie utrzymać się samodzielnie, chyba że dochody z majątku tego dziecka lub jego brata/siostry wystarczają na pokrycie kosztów jego utrzymania i wychowania.

Nie sposób pominąć także i tego, że dziecko, które osiąga dochody z własnej pracy, ma obowiązek przyczyniać się do pokrywania kosztów utrzymania rodziny, jeżeli mieszka u rodziców (art. 91 § 1 k.r.o.). Przepis ten jest nie tylko niezależny od art. 103 k.r.o., ale również – podobnie jak art. 103 k.r.o. – nie określa wieku dziecka obciążonego taką powinnością. Zatem zarobkujące dziecko, którego majątek generuje dochód ma nie tylko uszczuplać substancję majątku, uczestnicząc w pokrywaniu kosztów utrzymania rodziny (czyli przy uwzględnieniu swoich potrzeb, potrzeb swojego rodzeństwa, rodziców, a nawet innych osób wspólnie zamieszkujących w jednym gospodarstwie domowym), ale również czysty dochód z jego majątku ma być obracany na zaspokojenie potrzeb jego i jego rodzeństwa oraz uzasadnione potrzeby rodziny. *De facto* może zatem dojść do przerzucenia ciężaru alimentacji dzieci i utrzymania rodziny z rodziców na jedno z dzieci bez względu na sytuację majątkową rodziców i panujące w rodzinie relacje, co zwłaszcza w przypadku rodzin dobrze sytuowanych może budzić wątpliwości, a małoletnim influencerom przydarzać się nierzadko.

Jeżeli majątek dziecka jest znaczny i dobrze zarządzany, niewykluczone że będzie on generował istotny zysk i w konsekwencji dojdzie do nabywania dóbr o dużej wartości, nie ulegających w krótkim czasie amortyzacji, służących zaspokajaniu uzasadnionych potrzeb rodziny, niejednokrotnie mających dodatkowo walor inwestycyjny (w tym np. dom mieszkalny,

działka rekreacyjna). Wbrew pozorom nie jest oczywiste, kto jest właścicielem tychże przedmiotów. Czy jest nią dziecko z uwagi na działalnie zasady surogacji (bo przecież środki na zakup pochodziły z majątku dziecka, *scil.* były to dochody z majątku dziecka, którym rodzice wyłącznie administrują), czy też osoba (osoby), dla których przedmiot został nabyty. Odpowiedź na tak postawione pytanie należałoby uzależnić od rodzaju nabytego dobra. Jeżeli jest to przedmiot zakupiony przez rodziców z przeznaczeniem do ściśle osobistego użytku przez wskazaną osobę (np. sprzęt sportowy dla rodzeństwa), to wchodzi on do majątku tejże osoby. Przedmioty użytkowe w gospodarstwie domowym (np. elementy wyposażenia mieszkania) są niepodlegającymi rozliczeniu nakładami z majątku dziecka na majątek rodziców. Z kolei aktywa o charakterze trwałym, przedstawiające znaczną wartość, które oprócz funkcji użytkowej, spełniają funkcję inwestycyjną, stanowiąc postać lokaty kapitału (np. nieruchomości), są składnikiem majątku dziecka, a rodzina uzyskuje jedynie prawo nieodpłatnego korzystania z tych przedmiotów⁴⁵. Przy czym do dokonania takiej czynności, która przekracza zakres zwykłego zarządu majątkiem dziecka (a dochód z majątku jest jego częścią składową), będzie konieczne uzyskanie zezwolenia sądu opiekuńczego.

Czynności przekraczające zwykły zarząd majątkiem zarobkującego dziecka

Chociaż, jak już kilkakrotnie zostało wspomniane, zarządzanie zarobkiem jest kompetencją dziecka i ma ono prawo dokonywać tak czynności zwykłego zarządu, jak i czynności przekraczających zwykły zarząd go dotyczących, to w pewnych sytuacjach rodzice są uprawnieni do podejmowania aktywności odnoszących się do zarobku, w tym występowania do sądu opiekuńczego z wnioskiem o wydanie zezwolenia na dokonanie czynności przekraczającej zwykły zarząd. Kluczowe znaczenie będą miały trojaki rodzaj przypadki.

Po pierwsze, trzeba ustalić, czy sam fakt rozpoczęcia prowadzenia działalności gospodarczej, zarobkowej jest czynnością przekraczającą zwykły zarząd. Z informacji zamieszczonych na stronach rządowych

⁴⁵ A. Sylwestrzak, *dz. cyt.*, s. 177–178.

wynika, że jest to „jedynie” istotna sprawa dziecka, o której rodzice rozstrzygają wspólnie. W przypadku braku porozumienia między nimi rozstrzyga sąd opiekuńczy (rt.. 97 § 2 k.r.o.)⁴⁶. Ze względu chociażby na potencjalne zagrożenie naruszenia interesów majątkowych dziecka⁴⁷ oraz zagrożenie jego dobra należałoby co do zasady kwalifikować rozpoczęcie takiej działalności jako nie tylko istotną sprawę dziecka, ale również jako czynność przekraczającą zwykły zarząd⁴⁸. W konsekwencji przed rozpoczęciem działalności influencerskiej przez dziecko rodzice na ogół powinni zwrócić się do sądu o wydanie zezwolenia.

Po drugie, czynności zarządu majątkiem zarobkującego dziecka, które nie ukończyło jeszcze 13. roku życia dokonują rodzice, gdyż w takiej sytuacji nie znajdzie zastosowania wyjątek z art. 21 k.c.⁴⁹. Zarząd ten powinien być sprawowany z należytą starannością (art. 101 § 1 k.r.o.), a na dokonanie czynności przekraczającej zwykły zarząd takim zarobkiem powinien zezwolić sąd opiekuńczy.

Po trzecie, czynności przekraczające zwykły zarząd dochodami z majątku dziecka, o których mowa w np.. 103 k.r.p. (np. zakup większego mieszkania dla rodziny), również nie mogą być dokonane bez zezwolenia.

O ile samo zidentyfikowanie obszarów problemowych nie stanowi wyzwania, o tyle przyporządkowanie konkretnej czynności do kategorii czynności zwykłego zarządu czy czynności przekraczających zwykły zarząd już nim jest. Ustawodawca polski (inaczej niż np. bułgarski, francuski, hiszpański, litewski, niemiecki, szwedzki czy ukraiński) nie zdecydował się na enumeratywne wyliczenie czynności zarządu majątkiem dziecka wymagających do swej ważności zezwolenia sądu opiekuńczego. Oceny należy zatem dokonywać *ad casum*. Powszechnie uznaje się, że miernikiem czynności przekraczających zakres zwykłego zarządu jest ciężar gatunkowy dokonywanej czynności, jej skutki w sferze majątku małoletniego, wartość przedmiotu danej czynności oraz szeroko pojęte dobro dziecka i ochrona jego interesów życiowych⁵⁰. To czynności, które choćby poten-

⁴⁶ <https://www.biznes.gov.pl/pl/portal/00170#4> [dostęp: 30.06.2024].

⁴⁷ J. Strzebinić [w:] *System Prawa Prywatnego...*, dz. cyt., s. 296.

⁴⁸ P. Prusinowski, art. 3045 [w:] K.W. Baran (red.), *Kodeks pracy. Komentarz. Tom II. Art. 94–304(5)*, Warszawa 2022; K. Gonera, art. 3045 [w:] L. Florek (red.), *Kodeks pracy. Komentarz*, Warszawa 2017. Ale np. SR dla Łodzi-Widzewa w Łodzi, orzekając w sprawie dotyczącej rozpoczęcia działalności sportowej, nie uznał za zasadne zakwalifikowanie tej czynności jako przekraczającej zwykły zarząd – wyrok SR dla Łodzi-Widzewa w Łodzi z dnia 13.09.2019 r., II C 30/18, [https://orzeczenia.widzew.sr.gov.pl/content/\\$N/152510150001003_II_C_000030_2018_Uz_2019-09-13_002](https://orzeczenia.widzew.sr.gov.pl/content/$N/152510150001003_II_C_000030_2018_Uz_2019-09-13_002).

⁴⁹ Tak też J. Słyk, art. 101 [w:] *Kodeks rodzinny i opiekuńczy...*, dz. cyt.

⁵⁰ Wyrok SN z dnia 16.11.1982 r., I CR 234/82, Legalis nr 23429; K. Gołębiowski, dz. cyt., s. 67.

cialne stanowią zagrożenie interesów majątkowych dziecka⁵¹; uwzględnić trzeba przy tym „swoistość konkretnej czynności prawnej” oraz to, czy z natury rzeczy może godzić w dobro dziecka i jego interes majątkowy⁵², czy „wywiera poważniejszy efekt gospodarczy”⁵³, „czy oceniana czynność jest tego rodzaju, że ustawodawca, mając na względzie wartości, jakim dał wyraz w regulacji przepisów o władzy rodzicielskiej, zmierzał do poddania zasadności dokonania tej czynności ocenie sądu”⁵⁴. Kryteria pozwalające odróżnić czynności zwykłego zarządu i przekraczające ten zakres nie mogą być abstrakcyjne, lecz powinny uwzględniać całokształt okoliczności konkretnego przypadku (w tym kryteria pozaekonomiczne, zasady współżycia społecznego⁵⁵), co prowadzić może do różnych ocen tej samej czynności w różnych stanach faktycznych⁵⁶.

Taki stan rzeczy, jak również akceptowana na ogół sankcja bezwzględnej nieważności czynności przekraczających zwykły zarząd dokonanych bez uprzedniego zezwolenia sądu opiekuńczego, niedopuszczalność orzekania o zezwoleniu *ex post*⁵⁷ oraz niemożność wydania zezwolenia ogólnego (blankietowego) rodzi niepewność co do ważności dokonanej czynności prawnej zarządu. Mając na uwadze znaczne zarobki niektórych dzieci nie tylko częstotliwość dokonywania rozmaitych czynności zarządu będzie wzrastać, ale też kwoty, na które te czynności opiewają. Asekuracyjne występowanie do sądów o zezwolenie dla zwiększenia pewności obrotu niekoniernie wydaje się dobrym rozwiązaniem m.in. z uwagi na i tak już znaczne obciążenie sądów rodzinnych pracą oraz długi czas oczekiwania na rozstrzygnięcie. Co więcej, sąd zezwala na dokonanie jednej, konkretnej czynności co nie przystaje do realiów, w których szybkość i pewność obrotu jest niezaprzeczną wartością (przykładem może być chociażby niezwykle dynamiczny rynek papierów wartościowych – w tym przypadku nawet najszybciej wydane orzeczenie będzie wydane za późno). Swoistym, aczkolwiek w żadnym razie niewystarczającym, kołem ratunkowym może być § 2 art. 104 k.r.o. i ustalenie przez sąd *a priori* wartości rozporządzeń dotyczących ruchomości, pieniędzy i papierów

⁵¹ J. Strzebinczyk [w:] *System Prawa Prywatnego...*, dz. cyt., s. 296.

⁵² Uchwała PSIC SN (zasada prawna) z dnia 30.04.1977 r., III CZP 73/76, Legalis nr 20059.

⁵³ J. Gajda [w:] K. Pietrzykowski (red.), *Kodeks rodzinny i opiekuńczy. Komentarz*, Warszawa 2015, s. 652.

⁵⁴ K. Gołębiowski, dz. cyt., s. 65, 56, 66.

⁵⁵ Postanowienie SN z 24.02.1995 r., II CRN 155/94, „Monitor Prawniczy” 1995, nr 11, s. 338, z omówieniem J. Gudowskiego, *Przegląd orzecznictwa*, „Przegląd Sądowy” 1998, nr 6, s. 88.

⁵⁶ J. Słyk, *Orzekanie w sprawach o zezwolenie na dokonanie czynności przekraczających zakres zwykłego zarządu majątkiem dziecka*, „Prawo w Działaniu” 2015, nr 21, s. 196–197.

⁵⁷ Z uwagi na ograniczone ramy niniejszego opracowania nie podejmuję polemiki z dominującym poglądem.

wartościowych, których dziecko lub rodzice mogą dokonywać każdego roku bez zezwolenia sądu opiekuńczego, oczywiście o ile – w przekonaniu składu orzekającego – zachodzą uzasadnione ku temu powody. Trudności mogłaby złagodzić również powszechna akceptacja poglądu (dziś wciąż zdecydowanie mniejszościowego) o dopuszczalności orzekania *ex post* o zezwoleniu na dokonanie czynności przekraczającej zwykły zarząd⁵⁸.

Zakończenie

Wyzwania, przed jakimi stają dziś zarobkujące dzieci i ich rodzice, są niebagatelne. Uchwalone w latach 60. ubiegłego wieku przepisy kodeksu cywilnego i kodeksu rodzinnego i opiekuńczego w dużej mierze nie przystają do realiów, w których miesięczne zarobki 13-letniego influencera przewyższają roczne przeciętne wynagrodzenie dorosłego. Ustawodawca polski powoli zaczyna dostrzegać potrzebę zareagowania na to stosunkowo nowe zjawisko, jakim jest prowadzenie bardzo zyskowej działalności zarobkowej przez dzieci w różnym wieku. Dał temu wyraz w rządowym projekcie ustawy z 2023 r. o zmianie niektórych ustaw w celu ulepszenia środowiska prawnego i instytucjonalnego dla przedsiębiorców⁵⁹, który jednak w związku z obowiązywaniem zasady dyskontynuacji prac parlamentarnych, nie doczekał się finalizacji. Pomimo licznych usterek⁶⁰ był pierwszą jaskółką, która choć wiosny nie czyni, to daje nadzieję. Kiedy wiosna nadejdzie i przyniesie kompleksową polską regulację odnoszącą się do małoletnich twórców internetowych – tego nie wiadomo. Wiadomo natomiast, że nie byłaby to pierwsza europejska ustawa – 19 października 2020 r. uchwalono we Francji ustawę n° 2020-1266 mającą na celu uregulowanie komercyjnego wykorzystania wizerunków dzieci poniżej szesnastego roku życia na platformach internetowych (Loi n° 2020-1266 du 19 octobre 2020 visant à encadrer l'exploitation commerciale de

⁵⁸ Zob. T. Justyński, *Zezwolenie sądu na rodzicielską czynność zarządu majątkiem dziecka: glosa do uchwały Sądu Najwyższego z dnia 15 lutego 2019 r. III CZP 85/18*, „Krakowski Przegląd Notarialny” 2019, tom IV, nr 4, s. 139–147.

⁵⁹ Druk 3635; Sejm IX kadencji. Zob.: <https://legislacja.rcl.gov.pl/projekt/12371407> oraz <https://www.sejm.gov.pl/sejm9.nsf/PrzebiegProc.xsp?id=BE7B44C24CF50DF7C1258A530039625E>. Z rozwiązań dedykowanych małoletnim przedsiębiorcom na etapie prac w RCL zrezygnowano. W wersji, która 19 lipca 2023 r. trafiła do Sejmu, tych rozwiązań brak.

⁶⁰ Zob. w szczególności uwagi Ministerstwa Sprawiedliwości: <https://legislacja.rcl.gov.pl/docs//2/12371407/12964165/12964168/dokument622353.pdf>.

l'image d'enfants de moins de seize ans sur les plateformes en ligne)⁶¹, która w art. 3.III odnosi się m.in. do sposobu zarządzania dochodem uzyskanym z związku z rozpowszechnianiem wizerunku dziecka⁶².

⁶¹ Dostępne online: <https://www.legifrance.gouv.fr/jorf/id/JORFTEXT000042439054> [dostęp: 30.06.2024].

⁶² *Lorsque les revenus directs et indirects tirés de la diffusion des contenus mentionnés au I excèdent, sur une période de temps donnée, le seuil fixé par décret en Conseil d'État en application du 2° du même I, les revenus perçus à compter de la date à laquelle ce seuil est dépassé sont versés sans délai à la Caisse des dépôts et consignations et gérés par cette caisse jusqu'à la majorité de l'enfant ou, le cas échéant, jusqu'à la date de son émancipation. Des prélèvements peuvent être autorisés en cas d'urgence et à titre exceptionnel. Une part des revenus, déterminée par l'autorité compétente, peut être laissée à la disposition des représentants légaux de l'enfant.*

Bibliografia

- Bodył-Szymala P., *Małoletni posiadaczem rachunku bankowego, cz. II*, „Prawo Bankowe” 2005, nr 1.
- Dmowski S., Trzaskowski R., art. 21 [w:] J. Gudowski (red.), *Kodeks cywilny. Komentarz. Księga pierwsza. Część Ogólna*, Warszawa 2014.
- Dobrzański B., art. 59 [w:] M. Grudziński, J. Ignatowicz (red.), *Kodeks rodzinny. Komentarz*, Warszawa 1959.
- Gajda J. [w:] K. Pietrzykowski (red.), *Kodeks rodzinny i opiekuńczy. Komentarz*, Warszawa 2015.
- Głuchowski P., *Umowa rachunku w spółdzielczej kasie oszczędnościowo-kredytowej*, Warszawa 2009.
- Gołąb R., *Zakres swobody przyznanej małoletniemu w ramach umowy rachunku bankowego*, „Acta Universitatis Wratislaviensis. Prawo CCCVIII” 2009, nr 3161.
- Gołębiowski K., *Uwagi dotyczące zarządu majątkiem dziecka pozostającego pod władzą rodzicielską* [w:] J. Jezioro, K. Zagrobelny (red.), *Wybrane zagadnienia polskiego prawa prywatnego. Księga pamiątkowa ku czci Doktora Józefa Kremisa i Doktora Jerzego Strzebinczyka*, Wrocław 2019.
- Gonera K., art. 3045 [w:] L. Florek (red.), *Kodeks pracy. Komentarz*, Warszawa 2017.
- Grzybowski S. [w:] S. Grzybowski (red.), *System prawa cywilnego, tom I, Część ogólna*, Ossolineum 1985.
- Herbet A., art. 21 [w:] P. Machnikowski (red.), *Zobowiązania. Przepisy ogólne i powiązane przepisy Księgi I KC. Tom I. Komentarz*, Warszawa 2022.
- Ignatowicz J. [w:] J.S. Piątowski (red.), *System prawa rodzinnego i opiekuńskiego*, Ossolineum 1985.
- Jagielski K., *Krytycznie o ujęciu władzy rodzicielskiej w projekcie kodeksu cywilnego*, „Nowe Prawo” 1960, nr 11.
- Justyński T., *Zezwolenie sądu na rodzicielską czynność zarządu majątkiem dziecka: glosa do uchwały Sądu Najwyższego z dnia 15 lutego 2019 r. III CZP 85/18*, „Krakowski Przegląd Notarialny” 2019, tom IV, nr 4.
- Kalus S., art. 21 [w:] M. Frasz, M. Habdas (red.), *Kodeks cywilny. Komentarz. Tom I. Część ogólna (art. 1–125)*, Warszawa 2018.
- Kociucki L., art. 58 [w:] B. Bajor i in., *Prawo bankowe. Komentarz do przepisów cywilnoprawnych*, Warszawa 2020.
- Książak P., art. 21 [w:] K. Osajda (red. serii), W. Borysiak (red. tomu), *Kodeks cywilny. Komentarz*, Warszawa 2024.
- Lutkiewicz-Rucińska A., art. 21 [w:] M. Balwicka-Szczyrba, A. Sylwestrzak (red.), *Kodeks cywilny. Komentarz aktualizowany*, Lex/el. 2024

- Mianowana-Kubiak R., *Małoletni jako strona w umowie rachunku wspólnego – rozważania na tle ustaw: Kodeks cywilny, Kodeks rodzinny i opiekuńczy oraz Prawo bankowe*, „Monitor Prawa Bankowego” 2014, nr 5.
- Nazar M. [w:] J. Ignatowicz, M. Nazar, *Prawo rodzinne*, Warszawa 2016.
- Pazdan M. [w:] M. Safjan (red.), *System prawa prywatnego. Tom 1 Prawo cywilne – część ogólna*, Warszawa 2012.
- Piasecki K., *Kodeks cywilny. Księga pierwsza. Część ogólna. Komentarz*, Zakamycze 2003.
- Piątowski J.S., *Z problematyki umów na rzecz osoby trzeciej na wypadek śmierci (art. 37 Prawa bankowego)* [w:] J. Błęszyński, J. Rajska (red.), *Rozprawy z prawa cywilnego. Księga pamiątkowa ku czci Witolda Czachórskiego*, Warszawa 1985.
- Pilich M., art. 21 [w:] J. Gudowski (red.), *Kodeks cywilny. Komentarz. Tom I. Część ogólna, cz. 1 (art. 1–55(4))*, Warszawa 2021.
- Prusinowski P., art. 3045 [w:] K.W. Baran (red.), *Kodeks pracy. Komentarz. Tom II. Art. 94–304(5)*, Warszawa 2022.
- Pyziół W., art. 58 [w:] E. Fojcik-Mastalska (red.), *Prawo bankowe. Komentarz*, Warszawa 2007.
- Regan J., art. 21 [w:] M. Załucki (red.), *Kodeks cywilny. Komentarz*, Warszawa 2023.
- Rogoń D., art. 58 [w:] F. Zoll (red.), *Prawo bankowe. Komentarz, Tom I i II*, Zakamycze 2005.
- Rogoń D., *Rachunek bankowy małoletniego*, „Prawo bankowe” 2002, nr 10.
- Rzewuski M., *Zdolność testowania – uwagi de lege lata i de lege ferenda*, „Przegląd Sądowy” 2012, nr 6.
- Serwach M., art. 21 [w:] P. Księżak, M. Pyziak-Szafnicka (red.), *Kodeks cywilny. Komentarz. Część ogólna*, Lex 2014.
- Słyk J. [w:] G. Jędrejek (red.), *Meritum. Prawo rodzinne*, Warszawa 2015.
- Słyk J., *Orzekanie w sprawach o zezwolenie na dokonanie czynności przekraczających zakres zwykłego zarządu majątkiem dziecka*, „Prawo w Działaniu” 2015, nr 21.
- Słyk J., art. 101 [w:] M. Domański, J. Słyk (red.), *Kodeks rodzinny i opiekuńczy. Komentarz*, Legalis 2024, wyd. 11.
- Smyczyński T., *Obowiązek alimentacyjny rodziców względem dziecka a polityka socjalna państwa*, Wrocław 1978.
- Sokołowski T. [w:] H. Dolecki, T. Sokołowski (red.), *Kodeks rodzinny i opiekuńczy. Komentarz*, Warszawa 2013.
- Sokołowski T., art. 21 [w:] A. Kidyba (red.), *Kodeks cywilny. Komentarz. Tom I. Część ogólna, wyd. II*, Warszawa 2012.
- Strugała R., art. 21 [w:] E. Gniewek, P. Machnikowski (red.), *Kodeks cywilny. Komentarz*, Warszawa 2023.

Strzebinczyk J. [w:] T. Smoczyński (red.), *System Prawa Prywatnego. Prawo rodzinne i opiekuńcze, Tom 12*, Warszawa 2011.

Strzebinczyk J., *Prawo rodzinne*, Warszawa 2016.

Sylwestrzak A., *Zarząd dochodami z majątku dziecka*, „Ruch Prawniczy, Ekonomiczny i Socjologiczny” 2018, z. 4.

Walaszek B., *Zarys prawa rodzinnego i opiekuńczego*, Warszawa 1971.

Watrakiewicz M., *Wiek a zdolność do czynności prawnych*, „Kwartalnik Prawa Prywatnego” 2003, z. 3.

Wiśniewski R., *Charakter dyspozycji wkładem oszczędnościowym w myśl art. 37 prawa bankowego*, „Nowe Prawo” 1983, nr 7–8.

Wolter A., Ignatowicz J., Stefaniuk K., *Prawo cywilne. Zarys części ogólnej*, Warszawa 2020.

Akty normatywne:

Dekret z dnia 22.01.1946 r. Prawo rodzinne, Dz.U. z 1946 Nr 6, poz. 52.

Dekret z dnia 8.10.1946 r. Prawo spadkowe, Dz.U. 1946 Nr 60, poz. 328.

Ustawa z dnia 23.04.1964 r. Kodeks cywilny, t.j. Dz.U. z 2023 r. poz. 1610 ze zm.

Ustawa z dnia 25.02.1964 r. Kodeks rodzinny i opiekuńczy, t.j. Dz.U. z 2023 r. poz. 2809 ze zm.

Ustawa z dnia 29.08.1997 r. Prawo bankowe, t.j. Dz.U. z 2023 r. poz. 2488 ze zm.

Orzecznictwo:

Uchwała PSIC SN (zasada prawna) z dnia 30.04.1977 r., III CZP 73/76, Legalis nr 20059.

Wyrok SN z dnia 16.11.1982 r., I CR 234/82, Legalis nr 23429.

Wyrok SN z dnia 11.09.1998 r., I CKN 830/97, Legalis nr 208574.

Wyrok SN z dnia 9.01.2001 r., II CKN 1194/00, Legalis nr 49394.

Postanowienie SN z 24.02.1995 r., II CRN 155/94, „Monitor Prawniczy” 1995, nr 11, s. 338, z omówieniem J. Gudowskiego, *Przegląd orzecznictwa*, „Przegląd Sądowy” 1998, nr 6.

Postanowienie SN z dnia 17.10.2003 r., IV CK 283/02, Legalis nr 62347.

Wyrok SR dla Łodzi-Widzewa w Łodzi z dnia 13.09.2019 r., II C 30/18, [https://orzeczenia.widzew.sr.gov.pl/content/\\$N/152510150001003_II_C_000030_2018_Uz_2019-09-13_002](https://orzeczenia.widzew.sr.gov.pl/content/$N/152510150001003_II_C_000030_2018_Uz_2019-09-13_002).

